

باسمه تعالی

عنوان: آثار و اهمیت محبت در خانواده

استاد راهنما : سرکار خانم کاظمی

اعضای گروه: محدثه رستمی (سر دبیر)

ریحانه السادات شمس

فیمه منتهایی

مرضیه رنجکش

فاطمه شهریاری

مدرسه علمیه ریحانه الرسول سلام الله علیها

تهران

آذر ۱۳۹۷

چکیده

خانواده هر چند ساده ترین و کوچکترین شکل زندگی اجتماعی است، ولی از نظر اسلام، در ردیف مهم ترین نهادهای اجتماعی قرار دارد و به نقش و تأثیر آن اهمیت بسیار داده شده است و به پایداری و دوام آن توجه فراوان شده است. خانواده دارای دو رکن است یکی صفا و صمیمیت و دیگری عفو و گذشت. نقش محبت در تعالی و سعادت خانواده بر کسی پوشیده نیست و سلامت و استحکام روابط خانوادگی، صلاح و پیشرفت جامعه را به دنبال دارد. اصلاح واقعی و پایدار، پیشرفتی چشمگیر و روزافزون و روابط و مناسباتهای اجتماعی، در درون خانه‌ها شکل می‌گیرد و فرهنگ جامعه انعکاسی از فرهنگ حاکم بر خانواده‌هاست. اساس یک رابطه سالم و درست در یک خانواده، محبت کردن و مبادله مهر و عطوفت است، البته بدون افراط و تفریط. یک نگاه محبت آمیز یا یک نگاه مهربانانه معجزه می‌کند و رفتار نوجوان را در خانواده به سوی خلاقیت، خیر و نیکی، تغییر جهت می‌دهد. بی شک، توجه کردن و محبت کردن یک نیاز روانی می‌باشد و باید آگاه باشیم که کجا و به چه میزان و چگونه از این تقویت کننده‌ها استفاده کنیم. بنابراین محبت اصل همه ی تمدن‌ها و پیشرفتهاست و بدون وجود محبت، اضطراب و پریشانی، جای آرامش و سعادت را می‌گیرد و در نتیجه، برخوردها، جای ایثار و حماقت‌ها، جای حکمت را اشغال می‌کند و تعدی و زور، جانشین عدالت و شهوت، جایگزین عاطفه می‌گردد.

کلیدواژه: محبت، خانواده، آثار، سعادت، پیشرفت

عنوان	صفحه
کلیات تحقیق.....	۱
۱. تبیین و بیان مسأله.....	۱
۲. اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۱
۳. اهداف مشخص تحقیق.....	۲
۴. سوالات تحقیق.....	۲
۵. فرضیه‌های تحقیق.....	۳
۶. پیشینه تحقیق.....	۳
۷. روش تحقیق.....	۳
۸. اهداف و دستاوردهای مورد انتظار از تحقیق.....	۳
مقدمه.....	۴
فصل اول- جایگاه خانواده در اسلام.....	۵
فصل دوم- مفهوم محبت.....	۱۱
الف- مراتب محبت.....	۱۲
۱- محبت‌های ظاهری و معمولی.....	۱۲
۲- محبت‌های معنوی (جمال معنوی).....	۱۲
ب- جلوه‌ها و مصادیق محبت در قرآن.....	۱۵
۱- هدایت.....	۱۵
۲- احسان.....	۱۵
۳- انفاق.....	۱۶
۴- عفو و بخشش.....	۱۶

- ج- عوامل پدید آورنده محبت ۱۶
- ۱- ایمان و عمل صالح ۱۷
- ۲- نیکی کردن ۱۸
- ۳- نرمی سخن ۱۸
- ۴- حسن خلق ۱۹
- ۵- آراستگی ظاهر ۲۰
- ۶- هدیه دادن ۲۲
- ۷- گشاده رویی ۲۳
- ۸- گفتار نیکو ۲۳
- ۹- معیشت و مسائل اقتصادی ۲۴
- ۱۰- نرم خوئی ۲۴
- و- موانع و آفات محبت از دیدگاه قرآن ۲۵
- ۱- گناه و طغیان ۲۵
- ۲- عیب جوئی ۲۶
- ۳- دوستی با یهودیان و نصارا ۲۶
- ۴- دوستی با کافران و منافقان ۲۶
- ز- راهکارهای ایجاد فضای محبت آمیز در خانواده ۲۷
- ۱- استفاده از بهترین لقب‌ها ۲۷
- ۲- گفتگوی محبت آمیز ۲۷
- ۳- سلام کردن ۲۸
- ۴- اخلاق پسندیده ۲۸
- ۵- عفو و گذشت ۲۹
- ۶- سپاس‌گزاری ۲۹
- ۷- رفتار پسندیده با خویشان همسر ۳۰

۳-۳- جلب اعتماد کودک

یکی دیگر از آثار محبت به کودک جلب اعتماد او به شخص محبت کننده است. مربیان می توانند با محبت به کودک، علاقه ی او را به خود جلب نموده، روحیه ی حرف شنوی را در او تقویت نمایند؛ زیرا کودکان به کسانی که به آنها محبت می کنند، اعتماد می کنند و به سخنان او گوش می دهند. بدین ترتیب، زمینه ی تربیت او فراهم می شود.

از منظر امام علی علیه السلام نیز انسان ها - به ویژه کودکان - سر در گرو محبت داشته و محبت کننده - ی به خود را دوست دارند و مطیع فرمان او هستند، چنان که در این رابطه می فرماید:

«قلوب الرجال وحشية فمن تألفها أقبلت عليه»؛ دل انسان ها وحشی است و به هر کسی که الفت و محبت پیدا کند گرویده ی او می شود.»

۱. بر اساس این بیان نورانی، دل انسان اسیر محبت است و به هر کسی که از او محبت ببیند متمایل می شود.^۱

۳-۴- ایجاد ارتباط سالم بین مربی و کودک

یکی از امور لازم و مهم در فرایند تربیت، ایجاد ارتباط عاطفی و سالم بین مربی و کودک است، چرا که تنها در سایه ی چنین ارتباطی مربی می تواند، به امر تربیت پردازد و کودک هم آمادگی بیشتری برای پذیرش آموزه های تربیتی از سوی مربی خواهد داشت. مشخص است که طبیعی ترین و بهترین نوع رابطه آن است که براساس محبت شکل بگیرد.

به همین جهت است که خداوند در قرآن کریم، سخن خود را با محبت و ابراز آن آغاز کرده است:

«بسم الله الرحمن الرحيم»؛ بنام خدایی که بخشنده و مهربان است.

^۱. نعمت الله یوسفیان، تربیت دینی فرزندان، ص ۱۲۴.

بدون شک آغاز کلام خداوند با محبت و مهربانی نسبت به بندگان او، یک نوع رابطه‌ی محبت آمیز متقابل را شکل می‌دهد.

بنابراین می‌توان گفت زبان ارتباط با انسان‌ها، به ویژه کودکان، باید زبان محبت باشد، با خشونت و با بی محبتی نمی‌توان کسی را تربیت کرد؛ زیرا آن چه در تربیت نقش اساسی دارد و بسیار ضروری و لازم است، تربیت پذیری کودک و حرف شنوی او از مربی است، و این امر تنها در صورتی میسر است که ارتباط محبت آمیز بین مربی و کودک برقرار شود، چنان که امام علی (ع) در این رابطه می‌فرماید:

۱. «واعلم یا بنیّ انه من لانت کلمته وجبت محبته و طبعیّ ان نجد کل محبوب مسموع الکلام»؛ فرزندم بدان کسی که سخنش نرم است، باید او را دوست داشت و طبعی است که کلام هر محبوبی، گوش کردنی است.^۱

۳-۵- جلوگیری از انحراف کودک

یکی دیگر از آثار محبت به کودک، مصون داشتن او از انحرافات اخلاقی است. پدر و مادر می‌توانند با بذل محبت خود به کودک جلوی بسیاری از لغزش‌های او را بگیرند زیرا کم‌بود محبت می‌تواند، یکی از عوامل قوی و تأثیرگذار در سوق دادن اطفال و نوجوانان به سمت بزه‌کاری باشد.

بررسی روان‌شناسان نشان می‌دهد، که عامل بسیاری از جرایم اطفال و نوجوانان، کم‌بود محبت، در محیط خانواده است. این افراد به علت این که، در محیط خانواده مورد بی‌مهری و بی‌اعتنایی پدر و مادر قرار گرفته‌اند، در واکنش به این کم‌بود، مرتکب جرم می‌شوند.

کسی که از محبت محروم مانده، ممکن است دست به دزدی و قتل و سایر جرایم بزند تا از اجتماعی که آن کودک را دوست ندارد و او را نمی‌پذیرد؛ انتقام بگیرد. ممکن است چنین فردی دست به خودکشی بزند

^۱. ابراهیم امینی، اسلام و تعلیم و تربیت، ص ۵۰۳.

تا از وحشت تنهایی و محبوب نبودن نجات یابد. خانه‌ای که روح فرزندان خود را از کینه توزی تغذیه می‌کند، کاروانی از افراد منحرف و جنایت‌کار را به سوی جامعه سرازیر می‌کند.

به نظر بسیاری از دانشمندان، خیلی از شرارت‌هایی که از جوانان و نوجوانان و حتی بزرگسالان سر می‌زند به علت کم‌بود و فقدان محبت در دوران کودکی آنهاست. عقده‌های روانی، اضطراب‌ها، عصبانیت، کم‌رویی، ناکامی‌ها و بسیاری جرایم دیگر را می‌توان در فقدان محبت جستجو کرد. گاهی علت فرار فرزندان به ویژه نوجوانان از خانه این است که آنها خود را در خانه تنها می‌بینند و کسی با آنها تماس عاطفی ندارد.^۱

انحراف و لغزش‌های بسیاری از جوانان و نوجوانان، لجبازی‌ها، بدبینی‌ها، ناامیدی‌ها، گوشه‌گیری‌ها و ناسازگاری‌ها آنها در فقدان محبت و عدم تأمین نیازهای عاطفی آنان نهفته است. در واقع می‌توان گفت که با محبت به کودک می‌توان او را از بسیاری لغزش‌ها و انحرافات بازداشت و با تأمین نیازهای عاطفی او، سلامت روانی او را فراهم ساخته، از عوارض نامطلوبی که ناشی از فقدان محبت است، مصون داشت.

نتیجه بحث

صمیمیت و محبت از ویژگی‌های یک ارتباط سالم و سازنده در زندگی اجتماعی است، محبت یک نوع دلسوزی و علاقه غیر مشروط است. پاسخی به گرانقدرترین نیاز فطری انسان می‌باشد و صمیمیت میزان احساس نزدیکی و حمایتی است که افراد نسبت به یکدیگر دارند.

طی پژوهش‌های انجام شده کسانی که از این امکان ارتباطی برخوردارند، از سلامت روان بیشتری برخوردارند و میزان خود کنترلی آنان در کلیه امور با عقلانیت سازگار است. آنان صبور و خیرخواه ترند و از حسادت و خسیسی فاصله می‌گیرند.

^۱. نعمت‌الله یوسفیان، پیشین، ص ۱۴۲.

در پرتو محبت می‌توان احساسات و عواطف کودک را به خوبی پرورش داد و از او یک انسان شایسته و متعادل ساخت. کودکی که از محبت اشباع شده باشد، روان شاد و دل با نشاط داشته، هیچ گونه احساس محرومیت نمی‌کند تا واکنش نشان دهد. چنین کودکی خوش بین، خوش قلب، با اعتماد، خیرخواه و انسان دوست خواهد بود. او چون خود طعم شیرین محبت را چشیده است، آمادگی دارد این آب حیات را به دیگران نیز بذل کند؛ او با مردم چنان رفتار می‌کند که دیگران با او رفتار کرده‌اند.

کودکی که در محیطی سرشار از مهر و محبت پرورش یافته، بهتر می‌تواند با مشکلات و حوادث سخت زندگی روبه‌رو شود. جوانی که در کانون مهر و محبت رشد کرده، احساس محرومیت نمی‌کند تا برای تسکین خاطر، به کانون‌های فساد، فحشا و اعتیاد پناه ببرد.

باید توجه داشت که محبت قلبی به تنهایی کافی نیست و آن چه که نقش اساسی در رشد اخلاقی و تعادل روانی کودک دارد، اظهار محبت است. اظهار محبت قلب کودک را تسخیر می‌کند و با قلب پدر و مادر پیوند می‌دهد. کودک به محبتی نیاز دارد که آثار آن را در رفتار پدر و مادر مشاهده کند.

فهرست منابع

*قرآن

*نهج البلاغه

۱- الهی قمشه ای، (۱۳۷۵)، ترجمه قرآن مجید، دفتر فرهنگی نور، انتشارات مهشاد.

۲- امینی، ابراهیم، (۱۳۷۲)، اسلام و تعلیم و تربیت، تهران: انجمن اولیا و مربیان.

۳- ابن بابویه، محمد بن علی، (۱۴۱۰ق)، عیون أخبار الرضا، ترجمه حمیدرضا مستفید، علی اکبر غفاری،

تهران: صدوق.

۴- ابن بابویه، محمد بن علی، (۱۴۰۶)، المواعظ، ترجمه عزیز الله عطاردی، تهران: مرتضوی.

- ۵- ابن شعبه حرّانی، حسن بن علی، (۱۴۰۴ق)، ترجمه صادق حسن زاده، قم: آل علی علیه السلام.
- ۶- انصاریان، حسین، (۱۳۸۸)، فرهنگ مهرورزی (چاپ چهارم)، نشر درا العرفان.
- ۷- انصاریان، حسین، (۱۳۸۰) نظام خانواده در اسلام (چاپ هیجدهم)، نشر ام ابیها.
- ۸- تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، (۱۴۰۳ق)، غررالحکم و درر الکلم، قم: دارالکتاب الاسلامی.
- ۹- حسن زاده، علی، تربیت دینی فرزندان،
- ۱۰- طبرسی، حسن بن فضل، (۱۳۹۲ق)، مکارم الاخلاق، بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.
- ۱۱- عابدینی مطلق، کاظم، مجموعه کبیر، قم: ندای دوست، چاپ دوازدهم.
- ۱۲- عاملی، شیخ حر، (۱۴۰۴ق) وسائل الشیعه، قم: موسسه آل بیت.
- ۱۳- کلینی، محمد بن یعقوب، (۱۴۰۷ق) اصول کافی، ترجمه محمد آخوندی، علی اکبر غفاری تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- ۱۴- گروه تحقیق و تألیف دارالصادقین، (۱۳۸۵) آشیانه مهر، دارالصادقین.
- ۱۵- مجلسی، محمدباقر، (۱۴۰۳ق) بحار الانوار، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
- ۱۶- معین، محمد، (۱۳۹۰) فرهنگ لغت، نشر قم.
- ۱۷- مکارم شیرازی، ناصر، برگزیده تفسیر نمونه،
- ۱۸- یوسفیان، نعمت الله، (۱۳۸۶)، تربیت دینی فرزندان، قم: زمزم هدایت.